

LA LLEI I EL LLIBRE CATALÀ

M'ha sorprès poderosament una coincidència relacionada amb un aspecte legal, secundari potser, del món llibresc. Malgrat que el títol no fa referència a Madrid i al suport que l'aparell de l'Estat central no atorga al llibre català, aquest serà objecte potser d'un altre article. És sobre la llei de suport genèric a l'edició de llibres en català. En només un dia de diferència dos editors catalans, en comentar altres coses, em feren referència a un mateix aspecte de la llei citada, un articulat que tot el conglomerat de sectors que treballen en l'edició catalana han valorat molt positivament per la indubtable utilitat que comporta en ajudar a dels puntals de la cultura: els editors, de noble i lloada trajectòria des dels anys de la resistència al franquisme fins al greu moment actual amb una crisi econòmica i una competència ferotge malgrat l'extensió de l'ensenyament de la llengua catalana.

Els dos amics editors em digueren, per separat, si fa no fa el mateix. La llei de suport al llibre català que possibilita la compra de tres-cents exemplars de cada títol que apareix en la nostra llengua té uns quants requisits. L'aspecte que els neguiteja, i encara, penso, els deu fer patir, és un simple tràmit burocràtic. La normativa diu textualment que només els llibres que tinguin més de cinquanta pàgines podran participar del «suport genèric», d'aquests exemplars que el Departament de Cultura adquireix, a preu de distribució, i facilita a les biblioteques de la seva jurisdicció. Fins ací sembla tot correcte però el límit numèric, les 50 pàgines en qüestió, fixa uns problemes de difícil solució per a l'escripós funcionari que aplica rigorosament la llei i respon negativament a l'editor, que emparant-se en la llei, vol sol·licitar el suport oficial.

Anem pel començament. ¿Què és un llibre? El diccionari Fabra ens diu «reunió de fulls escrits o impresos posats en l'ordre en què han d'ésser llegits, especialment reproducció impresa d'una obra en fulls de paper reunits per plecs formant un tot». Les 50 pàgines arrenquen, però, de molt lluny. El Reial Decret sobre llibertat d'impremta del 7 de març de 1867 diu que entèn per llibre tot imprès que, en un volum, superi les 200 pàgines mentre l'opuscle en té entre 25 i 199. La llei d'impremta del 26 de juliol de 1883 defineix igualment el llibre però ja matisa més, l'opuscle és entre les 8 i les 200 pàgines. L'arbitrarietat de la llei, i no seguim per no ocupar tot l'espai amb cites legals, és prou eloqüent. Avui 25 i demà 8, demà passat seran 4 i és clar que els precedents són més indicatius d'una concepció gens definida amb precisió.

Com es diu popularment, «feta la llei, feta la trampa». Durant el segle XIX els escriptors i editors que volien lliurar-se de la censura donat que el règim jurídic era ben diferent per als opuscles i per als llibres ho tenien molt clar si es tractava d'escapolir-se del rigor limitatiu. Si s'aplicava censura als llibres i aquests ho eren els de més de 200 pàgines s'escrivia el que es volia fins arribar al límit i a l'inrevés, escriptors i polítics vinga publicar en un cos, marges i espais petits perquè la llei no s'ajustés. Feta la disgressió històrica tornem als nostres amics editors. Un em deia: «He de publicar un llibre que no arriba les 50 pàgines, efectivament, però cal pensar que el seu format és relativament gros, com «Serra d'Or» per entendre'ns; si ho publico petit, com «Tele-Programa» en faria tres, de llibres, amb el mateix text». L'editor, pulcre i especialitzat en facsímils, en la recuperació d'obres de gran importància en la nostra cultura havia

fet una prova, incorporar al mercat català un llibre estranger de temàtica popular per tal que, amb l'esquer del tema, fos un reclam per a nous lectors. L'entrevista funcional fou fulminant: no arriba al límit i, per tant, exclòs. Ara, l'amic editor s'ho pensarà tres o 50 vegades abans de tornar-hi.

El segon amic editor havia fet també una singular provatura. Una col·lecció de biografies populars perquè les noves generacions coneguessin tots aquells grans catalans del passat. L'articulat legal es tornà a abatre implacable. L'editor mig dolgut, mig ofès, insinuava si l'edició de novel·les pornogràfiques, per dir alguna cosa reprovable, també seria subvencionable d'ultrapassar les famoses 50 pàgines. La llei ho permet, és clar. La subvenció no es faria trigar. Tot i així poques novel·les d'aquest tipus s'editen en català...

Sovint el Parlament aprova o discuteix una llei sense la presència dels afectats, els implicats, i també sense l'assessorament de qui pot, per coneixements i experiència, facilitar la manca de relliscades. El món del llibre rebé la llei amb alegria i al cap del temps prudent inicial de rodatge es troba amb alguna sorpresa que la lectura atenta del text havia obviat. Ajudar l'edició del llibre en català és un deure per la salvatjada institucional del franquisme que posà tot l'esforç en la sistemàtica prohibició lingüística i no, com seria lògic d'un règim totalitari, només en els continguts discrepants, altrament dits subversius. Establir unes mesures o altres d'ajuda per als llibres que no arriben a les 50 pàgines és fer acomplir l'esperit, ja que no la lletra, de la llei donat que el mateix preàmbul de la llei apareguda en el «Diari Oficial de la Generalitat» és prou explícit.

Tot bon professional sap que no n'hi ha prou, amb la definició

del Fabra, si la seguíssim literalment, un programa de festa major o un catàleg de vetes i fills seria un llibre, però no és això, és clar. La manca d'uns canals prou estructurats en l'afany institucional d'ajuda al llibre obliga a fer-se com sigui a l'única llei existent, la del «suport genèric». Per tant caldria replantejar la situació perquè el funcionari que voldria ajudar l'edició en llengua catalana ho pugui fer; en cas contrari o bé s'estimularà la trampa de numerar pàgines en blanc d'interiors o malifetes similars— o bé es farà renunciar a iniciatives culturals tan saludables i necessàries per a la nostra cultura com editar «llibres» de 32 o 48 pàgines. Tot plegat un detall, un simple detall numèrico-legal que té potser més importància del que sembla i fa comprensible estranyeses com aquests llibres que

comencen a córrer d'un format minúscul, per incrementar les pàgines i passar de les 50, amb la qual cosa l'escull és salvat. Potser la flexibilitat d'introduir una aplicació al Consell Assessor del Llibre seria una solució adient perquè aquest ens valorés un per un els casos dubtosos o que els editors recorressin a una instància superior a la del funcionari escrupolós que acomplint el seu deure queda senzillament com el dolent de la pel·lícula ja que a la Comissió pertinent del Parlament hom «no hi va pensar». Arbitrar unes ajudes especials per als llibres de menys de 50 pàgines seria l'altra iniciativa lloable.

Recordo ara unes paraules del President de la Generalitat que la lectura del volum quart de la sèrie de discursos presidencials que ha editat la Generalitat em refresca.

La Generalitat no vol ser dirigista en tot el que fa referència a la producció cultural i cal que subvencions i homes vagin junts donat que subvencions, decrets i diners sols no faran res d'útil socialment. Caldria donar el contrapunt. Per omissió. Travar l'ajut a l'edició de llibres de menys de 50 pàgines és impossibilitar el naixement d'una literatura de massa, intrascendent si es vol, però que pot arribar a ser de consum massiu, de no fer-ho seguirem fent el cap cultural cada cop més gros i les cames socials, raquíiques i cansades, es negaran a seguir el camí fins, potser, l'atrofia total, com el cas del llatí, d'una cultura només erudita. Pot ser que el pressupost sigui petit; cal repartir-lo, en tot cas, amb amplitud.

Josep M. Figueres